

Jenni Jäkälä

SOSIOKULTTUURINEN LUKUINNOSTAMINEN NUORTEN TYÖPAJOILLA

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Yhteisöpedagogikoulutus

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (AMK)
Tekijä	Jenni Jäkälä
Työn nimi	Sosiokulttuurinen lukuinnostaminen nuorten työpajoilla
Toimeksiantaja	Mikkelin nuorten työpajat
Vuosi	2023
Sivut	37 sivua, liitteitä 2 sivua
Työn ohjaaja	Hanne Salovaara-Pitkänen

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä on tavoitteena lisätä työpajanuorten lukuinnostusta sosiokulttuurisen lukuinnostamisen menetelmiä hyödyntäen. Lukuinnostaminen tapahtuu workshopien avulla, joissa tutustutaan erilaisiin kirjallisuustyyleihin keskustellen ja toiminnallisten aktiviteettien kautta. Työn tilaaja on Mikkelin nuortentyöpajat ja kohderyhmään kuuluu kuusi nuorta.

Tutkimukset ovat näyttäneet suomalaisten lasten ja nuorten lukutaidon olevan laskussa. Pisa tuloksista on huomattavissa, että etenkin heikkojen lukijoiden määrä on kasvanut suuresti.

Opinnäytetyössä oli kuusi workshop-tapaamista, jossa teemoina olivat lukeminen, kirjoista tehdyt elokuvat, runous, sarjakuvat ja e- ja äänikirjasovellukset ja niiden mahdollisuudet. Jokainen tapaamiskerta sisälsi keskustelua, toiminnallisuutta sekä loppureflektiota.

Workshopien aikana tavoitteena oli saada nuoret innostumaan lukemisesta. Alku- ja loppurefleksion avulla saatiin opinnäytetyössä kerättyä tietoa nuorten ajatuksista liittyen lukemiseen ja lukuinnostukseen. Muutosta alku- ja loppurefleksion välillä oli nähtävissä. Nuorista jokainen kertoi loppurefleksiossa aikovansa lukea jonkinlaista kirjallisuutta myös tulevaisuudessa.

Kehittämistyön tuloksena selvisi myös se, että lukeminen on hyvä harrastus työpajanuorille sen matalan kynnyksen ja tuttuuden takia. Lisäksi opinnäytetyötä tehdessä oli huomattavissa, että erityisesti e-kirjat ja äänikirjat kiinnostavat nuoria.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tämän tyylisillä workshopeilla on mahdollista saada lisättyä työpajanuorten lukuintoa ja muutettua heidän ajatuksiinsa lukemisesta. Pitkäaikaisten tulosten saaminen kyseisellä kohderyhmällä on kuitenkin mahdotonta. Kehittämistyötä pystytään soveltamaan ja hyödyntämään myös muissa toimintaympäristöissä kuten nuorisotiloilla ja koulunuorisotyössä.

Asiasanat: lukeminen, lukutaito, lukuharrastus, työpajatoiminta

Degree title	Bachelor of Humanities
Author	Jenni Jäkälä
Thesis title	Sociocultural reading in youth workshops
Commissioned by	Mikkelin Nuorten työpajat
Time	2023
Pages	37 pages, 2 pages of appendices
Supervisor	Hanne Salovaara-Pitkänen

ABSTRACT

The objective of the thesis was to increase the reading interest of workshop youth through socio-cultural reading methods. Reading motivation was increased through workshops exploring different literary styles through discussion and practical activities. The commissioner of the thesis is Mikkelin youth workshops, and the target group involves six youths.

Studies have shown that the reading skills of Finnish children and young people are declining. Furthermore, PISA results show that the number of weak readers has increased significantly.

Six workshop sessions focused on themes such as reading, films adapted from books, poetry, comics, and electronic reading, including e-books and audiobook applications. Each session contained a discussion, interactive activities, and a final reflection.

The goal of the workshops was to get young people interested in reading. The initial and final reflections provided information about their thoughts on reading and reading motivation. The change was noticeable between the initial and final reflection. Every youth in their final reflection, said that they would also read literature in the future.

In conclusion, workshops like these offer the potential to increase workshop youths' reading interest and change their perception of reading. Furthermore, reading also serves as a good hobby for the youth because of its familiarity and ease. Therefore, e-books and audiobooks are of great interest to young people. These insights were achieved during the time of the research.

Keywords: reading, literacy, reading as recreation, youth workshops

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA JA TARVE.....	7
2.1	Mikkelin nuorten työpajat.....	7
2.2	Lähtötilanteen ja kehittämistarpeen kuvaus.....	7
3	TYÖPAJATOIMINTA.....	8
3.1	Työpajatoiminta Suomessa.....	8
3.2	Työpajojen asiakkaat.....	9
4	SOSIOKULTTUURINEN LUKUINNOSTAMINEN.....	10
4.1	Sosiokulttuurinen innostaminen.....	10
4.2	Lukeminen Suomessa.....	11
4.3	Sosiokulttuurinen lukeminen yhteistoiminnallisena oppimisena.....	13
4.4	Aiemmat tutkimukset, strategiat ja hankkeet lukuintoon.....	15
5	KEHITTÄMISPROSESSIN TOTEUTUS.....	16
5.1	Kehittämisen tavoite ja toimenpide.....	16
5.2	Kehittämismenetelmät ja niiden soveltaminen.....	17
5.3	Kehittämistyön eteneminen.....	18
5.4	Lukuinnostus-workshopien toteutus.....	19
5.4.1	Ensimmäinen workshop.....	19
5.4.2	Toinen workshop.....	20
5.4.3	Kolmas workshop.....	22
5.4.4	Neljäs workshop.....	23
5.4.5	Viides workshop.....	23
5.4.6	Kuudes workshop.....	25
6	TULOKSET.....	26
6.1	Lukuinnostuksen lisääntyminen.....	26
6.2	Nuorten ajatukset lukemisesta.....	27
6.3	Opinnäytetyön muita oivalluksia.....	28

7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	30
7.1	Tulosten pohdinta	30
7.2	Kehittämistyön arviointi	31
7.3	Kehittämisideat	32
	LÄHTEET	34

LIITTEET

Liite 1. Sarjakuva -tehtävä

Liite 2. Elämäkerta -tehtävä

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on sosiokulttuurinen lukeminen ja sen käyttäminen työpajanuorten lukuinnostuksen lisäämisessä. Kehittämistyöni tavoitteena on lisätä työpajanuorten kiinnostusta lukemiseen ja löytää sitä kautta into lukea harrastuksena. Nuorten lukuinto ja -taito ovat laskeneet viimeisten vuosikymmenten aikana. Vaikka suomalaiset pärjäävätkin hyvin kansainvälisessä vertailussa, on silti huoli herännyt etenkin poikien lukutaidosta. Suomessa ero tyttöjen ja poikien lukutaidossa on suuri, etenkin verrattuna muihin OECD-maihin, kuten Ruotsiin, Norjaan ja Tanskaan. (Kilpelänaho 2018.) Näkökulman lukutaidon heikkenemiselle antaa se, että jos vuonna 2006 lukutaidossa testatut yhdeksäsluokkalaiset nuoret olivat keskimääräisesti yhdeksäsluokkalaisen tasolla, oli saman ikäisten nuorten lukutaito vuonna 2018 kahdeksäsluokkalaisen tasoista (Puttonen 2022). Suomalaisista aikuisista jopa 11 % on heikko lukutaito ja selkokielen tarpeessa arvioidaan olevan jopa 750 000 henkilöä. Heikko lukutaito voi hankaloittaa työllistymistä, uralla kehittymistä sekä uuden oppimista. (Lukukeskus 2023.)

Kiinnostukseni juuri tähän aiheeseen heräsi viime vuosien aikana julkaistujen uutisten ja tutkimusten pohjalta, joissa on selvinnyt suomalaisten nuorten lukuinnon sekä lukutaidon heikentyminen. Opinnäytetyöni toteutetaan yhteistyössä Mikkelin nuorten työpajojen kanssa, jossa toteutan workshoppeja syksyllä 2022. Kehittämistyön kohderyhmänä on kuusi henkinen ryhmä, jossa jäsenet ovat naisia ja miehiä. Workshop-tapaamisia on yhteensä kuusi kertaa.

Kehittämistyössä on tavoitteena saada nuoret innostumaan lukemisesta hyödyntäen erilaisia sosiokulttuurisen innostamisen menetelmiä. Näitä sosiokulttuurisen innostamisen menetelmiä voidaan toivottavasti myös tulevaisuudessa hyödyntämään kohderyhmän kaltaisten ryhmien kanssa. Kehittämistyön menetelmiä pystyy myös hyödyntämään muiden kohderyhmien kanssa.

2 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA JA TARVE

2.1 Mikkelin nuorten työpajat

Kehittämistyön kohderyhmänä on Mikkelin nuorten työpajat. Mikkelissä nuorten työpajat ovat suunnattu 17–29-vuotiaille koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille. Työpajan tarkoituksena on parantaa nuorten toimintakykyä sekä koulutus- ja työelämävalmiuksia. Työpajalla on viisi erilaista pajaa, jotka ovat digitaalisen median paja, kädentaito- ja sisustuspaja, puutyöpaja, ympäristö- ja palvelupaja sekä nettiopintopiste, jossa nuori voi suorittaa loppuun kesken jääneitä opintojaan. Digitaalisen median pajalla toteutetaan valokuvasta ja videointia sekä valmistetaan tilaustöitä, koodataan pelejä ja tehdään 3D- mallinnuksia. Kädentaito- ja sisustusajalla nuoret pääsevät tekemään monipuolisesti erilaisia kädentaitoja sekä käyttämään luovuuttaan sisustuksen mahdollisuuksille. Puutyöpajan toimintaan kuuluu puutöiden tekemistä erilaisia menetelmiä käyttäen sekä muun muassa vanhojen huonekalujen entisöintiä. Ympäristö- ja palvelupajalla tehtävänä on muun muassa kunnostaa luontopolkuja, tehdä pihanhoitotöitä sekä harjoitella erätaitoja. (Mikkeli, s.a.)

Työpajatoiminnan tarkoituksena on tarjota nuorelle varhaista tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti. Aluehallintovirasto myöntää valtionavustuksia nuorten työpajatoimintaan, jonka tarkoituksena on vähentää nuorten syrjäytymistä, niin että jokainen nuori pysyisi koulutus- ja työpoluilla ja nuoren osallisuus kasvaisi. (Aluehallintovirasto s.a.) Nuorten työpajatoiminnalle raameja määrittelee nuorisolaki. Nuorisolain (2016/1285) mukaan työpajatoiminnan tarkoituksena on parantaa nuorten elämänhallintataitoja sekä edistää hänen osallisuuttansa yhteiskunnassa. Nuorten työpajatoimintaa voivat järjestää kunnat yksin tai yhdessä sekä yhteisöt, jotka tuottavat nuorille palveluita. Työntekijöille vaatimuksena nuorten työpajoilla on yksilö- ja työvalmennusosaaminen. (Nuorisolaki 2016/1285 13.§.)

2.2 Lähtötilanteen ja kehittämistarpeen kuvaus

Tutkimuksellista ennakkotietoa nuorten heikentyneeseen lukuinnostukseen ja -taitoon Suomessa tuo Pisa-tulokset, joiden painotus oli vuonna 2018 lukutaito. Vaikka suomalaisten lukutaito oli vuonna 2018 edelleen maailman parhaita, on kuitenkin heikkojen lukioiden osuus lisääntynyt selvästi verrattuna

vuoteen 2009. Tutkimuksista selviää, että Suomessa on yhä enemmän nuoria, joiden lukutaito ei riitä opiskeluun tai yhteiskunnassa toimimiseen. (OKM 2019.) Ohjauksellista näkemystä kehittämistarpeelle tuo myös laki yleisistä kirjastoista, joka tavoittelee lukemiskulttuurisen ja monipuolisen lukutaidon edistämistä sekä mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamiseen (Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492, 2. §).

Opinnäytetyöni kehittämistarpeena on lisätä nuorten kiinnostusta lukemiseen ja löytää ilo lukuharrastukseen. Jos lukeminen on nuorille tuttua, haluan antaa heille uusia keinoja lähestyä lukemista sekä saada heidät pohtimaan omia lukukokemuksiaan. Lukukeskus on tehnyt keväällä 2020 tutkimuksen suomalaisten lukutottumuksista, jonka tuloksissa selvisi, että jopa 60 % aikuisista kokee lukevansa liian vähän. Syynä lukemattomuudelle sanotaan olevan ajanpuute. Tutkimuksessa kerrotaan myös sosioekonomisen taustan vaikutuksesta lukutaidon kehittymiseen Suomessa ja onkin huomattu, että nuorten heikko lukutaito vaikuttaa myös jatko-opintomahdollisuuksiin. Lukutaidoton ihminen ajautuu helpommin yhteiskunnan marginaaliin, sillä hän ei pysty näin ollen osallistumaan yhteiskunnan toimintaan. Heikko lukutaito voi myös estää nuorten pääsyä tarpeellisten tukitoimien pariin, sillä esimerkiksi Kelan lausuntojen lukeminen voi aiheuttaa suuria vaikeuksia. (Lukukeskus 2020a.) On tärkeää antaa nuorelle tukea ja keinoja lukutaidon ylläpitämiseen, ettei nuoren mahdollisuudet saada tukea ja apua esty lukutaidottomuudella.

3 TYÖPAJATOIMINTA

3.1 Työpajatoiminta Suomessa

Ensimmäisiä nuorten työpajoja perustettiin Suomeen 1980-luvulla. Tavoitteena oli etsiä uusia toimintamalleja ehkäisemään nuorten syrjäytymistä työelämästä ja koulutuksesta. Ensimmäiset nuorten työpajat sijaitsivat Helsingissä, Kuhmossa, Sotkamossa, Suomussalmella sekä Vantaalla. 1990-luku muutti nuorten työpajatoimintaa monin tavoin nuorisotyöttömyyden ja Euroopan unioniin liittymisen myötä. (Opetusministeriö 2004.) Tällä hetkellä Suomessa tarjotaan työpajatoimintaa noin 90%:ssa kunnista. Toiminta perustuu monialaiselle yhteistyölle johon kuuluvat niin nuoriso-, työllisyys-, koulutus- ja sote-palvelut. (Into.ry 2021.)

Työpajatoiminnan tarkoituksena on antaa nuorelle tukea yksilöllisesti sekä yhteisöllisesti. Työpajatoiminta antaa nuorille mahdollisuuksia esimerkiksi ohjattuun ja tuettuun työntekoon. Mahdollisuuksia on myös tuettuun koulun käyntiin nuorelle räätälöidyllä tavalla. Tämän lisäksi nuoria autetaan myös työ- tai koulutuspaikan löytämisessä ja hakemisessa. (Aluehallintovirasto s.a.)

Työpajatoimintaa säätelevät nuorisolaki sekä sosiaalihuoltolaki. Nuorisolaissa (2016/1285 13.§) työpajatoiminnan tehtäväksi määritellään antaa valmiuksia nuorelle päästä koulutukseen tai suorittaa se loppuun sekä päästä työmarkkinoille. Tavoitteena nuorisolaissa määritellään nuoren kasvun edistäminen, itseenäistyminen, osallisuus yhteiskuntaan sekä nuorten elämänhallintataitojen parantaminen (Nuorisolaki 2016/1285 2.§). Sosiaalihuoltolaissa (2014/1301 17. §) mainitaan työpajatoiminta osana nuorten sosiaalista kuntoutusta ja sitä kautta tavoitteena on ehkäistä nuoren syrjäytymistä sekä edistää nuoren osallisuutta yhteiskunnassa. Sosiaalinen kuntoutus sisältää yksilön tarpeiden mukaisesti erilaisia toimenpiteitä ja valmennusta sosiaalisen toimintakyvyn selvittämiseen, elämänhallintaan, arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen, sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden tukemiseen sekä muita tarpeellisia sosiaalista kuntoutusta edistäviä toimenpiteitä. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301.)

3.2 Työpajojen asiakkaat

Vuonna 2021 osallistui työpajatoimintaan Suomessa 22 271 valmentautujaa, joista 11 849 oli nuoria (Into ry 2021). Työpajojen kestot ovat nuorten tarpeiden mukaisia ja kestoiltaan eripituisia. Tyypillisimmät kokonaiskestot työpajajaksoilla vuonna 2021 olivat, joko 3–6 kuukautta tai yli 6 kuukautta. Työpajoille osallistuneista nuorista 26,3 % työpajan kokonaispituus oli 3-6 kuukautta ja 23,9 % nuorista työpajajakso kesti yli 6 kuukautta. (Nuorisotilastot 2021).

Työpajoille nuoret ohjataan pääsääntöisesti viranomaisen tai julkista tehtävää hoitavan tahon toimesta. Nuori voi hakeutua työpajoille myös itse. (Nuorisolaki 2016/1285 14. §.) Vuonna 2021 ohjautuivat nuoret työpajoille yleisimmin työhallinnosta (28 %) ja sosiaali- ja terveystalvasta (18 %). Nuorista 14% ohjautui itsenäisesti suoraan työpajoille. (Into ry 2021.)

Nuorten työpajat on tarkoitettu alle 29-vuotiaille nuorille ja työpajat ovat osa nuorisotakuuta, jonka tarkoituksena on taata peruskoulun päättäneille nuorille koulutuspaikka. (Opetus ja kulttuuriministeriö s.a.) Enemmistö nuorten työpajoille osallistuvista nuorista ovat iältään 21–24-vuotiaita (35,4 %) sekä 17–20-vuotiaita (32,1 %). (Nuorisotilastot 2021.)

Työpajoilla nuorille tarjotaan osallisuuden kokemuksia ja vahvistetaan sosiaalisia taitoja sekä kykyä toimia ryhmässä. 93 % valmentautujista työpajoilla ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista työpajajakson aikana ja 82 % nuorista kertoo saaneensa myönteisiä edistysaskeleita opiskelu- ja työelämä valmiuksissa työpajajaksonsa aikana. (Into ry 2021.)

Työpajatoiminnan tarkoituksena on tukea nuorta pääsemään avoimille työmarkkinoille, työllistyä sekä pysymään työssään. Tämän lisäksi tavoitteena on kasvattaa nuoren ammatillista osaamista sekä edistää työelämätaitoja. Työpajan jälkeen vuonna 2021 35 % nuorista päätyi koulutukseen ja 24 % muuhun ohjattuun toimenpiteeseen, kuten esimerkiksi työkokeiluihin. (Into ry 2021.)

4 SOSIOKULTTUURINEN LUKUINNOSTAMINEN

4.1 Sosiokulttuurinen innostaminen

Innostaminen terminä on tapa elähdyttää ihmisten herkistymistä ja itsetoteutusta sekä herättää ihmisen tietoutta, organisoida toimintaa sekä saada ihmisiä liikkeelle. Tavoitteena innostamisella on saada ihmiset tietoiseksi omasta roolistaan yhteisössä, yhteiskunnassa ja koko maailmassa. Innostaminen on tiivistettynä kaikkien niiden asioiden yhdistelmä, jotka luovat mahdollisuuksia ihmisille kasvaa aktiivisiksi toimijoiksi yhteisössään. (Kurki 2000,19,20.)

Ezequiel Ander-Egg on argentiinalainen innostamisen puolestapuhuja. Hän on määritellyt sosiokulttuurisen innostamisen olevan osallistuvaan pedagogiikkaan perustuvien sosiaalisten käytäntöjen yhdistelmä, jonka tavoitteena on edistää ihmisten omaa osallistumista kulttuuriseen kehikseensä luoden mahdollisuuksia ihmisten väliselle kommunikoinnille sekä vuorovaikutukselle. (Kurki 2000,21.) Sosiokulttuurinen innostaminen tai osallistaminen on toimintaa, jonka tavoitteena on herätellä ihmisten tietoisuutta ja saada ihmiset liik-

keelle. Innostamisella pyritään luomaan edellytykset sosiaaliselle edistämiselle sekä kehittää ihmisten välistä vuorovaikutusta ja suhdetta. Kaikkea aktiivista toimintaa ei kuitenkaan voi sanoa innostamiseksi, sillä innostaminen perustuu aina päämäärätietoiseen toimintaan, joka keskittyy persoonaan ja pohdintaan, siitä mikä yksilön rooli on yhteisössä, alueella ja yhteiskunnassa. (Hokkanen 2015, 20.)

Sosiokulttuurinen innostaminen on osa sosiaalipedagogiikkaa. Sen ajatuksena on, että sosiaalisen työn ja tekemisen taustalla on aina kyse ihmisten välisestä kohtaamisesta, palvelusta, dialogista sekä solidaarisuudesta. Innostamisen tavoitteena on herättää ihmisten tietoisuutta ja saada heidät liikkeelle kasvat- taen heitä aktiivisiksi toimijoiksi. Tärkeänä osana sosiokulttuurista innosta- mista on usko persoonaan ja hänen kykyihinsä dialogisuuteen ja päätöksente- koon. (Kurki 2005.) Sosiokulttuurisen innostamisen teoreettisena taustana on yksilön saattaminen yhteen dialogin ja liikkeen kautta. Yksilö on saatava näke- mään itsensä tärkeimpänä tekijänä oman sosiaalisen muutoksen luomisessa ja vahvistamisessa. Tämänkaltainen toiminta perustuu pedagogisiin menetel- miin, mutta tarkoituksena ei ole se, että toiminnan ohjaaja on tiedonjakaja vaan tarkoituksena on olla mukana toiminnassa keskustellen, johdatellen ja kulkien mukana. (Hokkanen 2015, 21.)

4.2 Lukeminen Suomessa

Lasten ja nuorten lukutaito on heikentynyt ja ammattilaiset ovat todella huolis- saan lukutaidon eriytymisestä. Ongelmia on peruslukutaidossa sekä myös lue- tun ymmärtämisessä niin, ettei edes tuttuja sanoja ja ilmauksia tunneta sana- varaston suppeuden vuoksi. (Riiali 2022.) Lukemisen innostamisessa tär- keänä ajatuksena on se, että lukemisesta pitää tehdä hauskaa tai viihdyttävää lapsen ja nuoren näkökulmasta. Sen tulisi tuntua aivan leikiltä niin, että lapsi tekisi sen mielellään ilman pakottamista. (Hosseini 2022.)

Lukutaidolla tarkoitetaan joko toimintaa tai kognitiivista taitoa. Käsiteellä voi- daan tarkoittaa myös laajempaa kuvausta, jolla tarkoitetaan kykyä tulkita, eri- tellä ja käyttää lukemaansa tai näkemäänsä analyyttisesti hyväkseen. On yleistä, että lukeminen ymmärretään arkikielessä vapaa-ajalla tapahtuvaan

kaunokirjallisuuden lukemiseen, vaikka kaunokirjallisuus on vain yksi lukemisen osa-alue. Suomessa on tyypillisesti lehtien lukeminen liitetty myös lukutaitoon. (Herkman & Vainikka 2012a, 36.) Lukeminen on samaan aikaan sosiaalista ja yksilöllistä toimintaa. Nykypäivänä törmätään kirjoitettuun tekstiin kaikkialla esimerkiksi aamiaispöydässä maitotölkkin kyljen teksteissä ja elokuvien tekstityksissä. Uudet mediat kuitenkin asettavat lukijat uudenlaisten haasteiden eteen, sillä esimerkiksi nykyään lukemisessa tarvitaan medialukutaitoa. (Laine 2012.)

Vuoden 2018 Pisa-tutkimuksissa painotuksena oli lukutaito. Näissä Pisa-tuloksissa Suomi sijoittui parhaiden maiden joukkoon edelleen, niin kuin ennenkin. Suomen keskiarvoinen pistemäärä laski vuoden 2018 tuloksissa vain hieman vuoden 2015 tuloksista. Tuloksista oli nähtävissä, että erinomainen lukutaito on 14,5 % nuorista, joka on aiempiin tuloksiin nähden melko samalla tasolla aiempiinkin vuosiin verrattuna. Heikon tason lukijoita Suomen nuorista on kuitenkin 13,5 %, joka on kasvanut selkeästi vuodesta 2009, jolloin määrä oli 8,1 %. (OKM 2019.)

Pisa-tutkimuksissa tutkittiin myös lukuinnostusta. Näissä tuloksissa selvisi, että suomalaisista nuorista yli puolet ovat sitä mieltä, että lukevat vain silloin, jos heidän on pakko. Näistä nuorista jopa 20,3 % oli vahvasti tätä mieltä. Tämä tarkoittaa, että hieman yli puolet suomalaisista nuorista lukevat vain pakosta. Kuitenkin verrattuna muihin Pohjoismaihin, on suomalaisten nuorten halu lukea kirjoja suurempi kuin muissa Pohjoismaissa. (OECD 2021.) Vaikka suomalaiset edelleen pärjäävät PISA-tutkimuksissa tuloksien mukaan niin osoittavat uusimmat tutkimukset nuorten lukuharrastuksen hiipuneen 2000-luvun aikana. Kiinnostus yleisesti lukemista kohtaan on laskenut ja siirtyminen digitaalisiin teksteihin ja verkkoympäristöihin on yksipuolistanut lukemista. Verkkoympäristöissä suomalaiset nuoret käyttävät verkkoa erityisesti viihdekäyttöön, kuten pelaamiseen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen, jotka eivät tue monipuolisten lukutaitojen kehityksessä. (Herkman & Vainikka 2012a, 17.)

Opetushallitus on luonut lukutaitostrategian, jonka kolme suuntaviivaa määrittelevät suomalaisten lukutaidon kohenemista. Ensimmäinen suuntaviiva on vahvistaa ja luoda toimivia rakenteita lukutaitotyöhön. Keinoina tähän on var-

mistaa lainsäädännön ja viranomaisohjeistuksen tukevan lukutaitotyötä. Toisena suuntaviivana on lukutaidon ammattilaisten monilukutaidon vahvistaminen eli vahvistetaan esimerkiksi opettajien osaamista monilukutaitoon. Kolmantena suuntaviivana on kannustaa kaikenikäisiä lukijoita innostumaan erilaisista lukemisista. (Opetushallitus 2021a.)

Lukemiseen sitoutumiseen vaikuttavat niin kognitiiviset kuin affektiiviset olosuhteet, joita ovat esimerkiksi lukumotivaatio, asenteet lukemiseen ja lukemisen sisältöjä kohtaan sekä omat sosiokulttuuriset arvot. Sitoutuminen lukemiseen tapahtuu oma ehtoisesti, jolloin affektiiviset tekijät korostuvat suuresti. Lähtökohta sitoutumiseen on lukumotivaatio, joka muodostuu yksilön omasta kokemuksesta lukijana sekä kokemuksesta lukemisen arvosta. Innostus lukemiseen voi kuitenkin katketa esimerkiksi sillä, että kiinnostavat sisällöt eivät ole välittömästi saavutettavissa. Tästä syystä innostuksen katoamiseen vaikuttavat lukuisat mahdollisuudet valintoihin vapaa-ajalla, nykypäivänä on mahdollista valita helppous ja huvi. (Aaltonen 2019.)

Lukeminen on kuitenkin edelleen yksi suosituimmista ajanvietto tavoista Suomessa, vaikkakin sen suosio on laskenut runsaasti. Muihin Euroopan valtioihin verrattuna käyttävät suomalaiset toiseksi eniten aikaa kirjojen lukemiseen vuorokaudesta, joka on keskimäärin 12 minuuttia. (Hurme & Virtanen 2021.) Äänikirjat ovat myös nostaneet suosiotaan viimeisten vuosien aikana. On todettu, että äänikirjoillakin on positiivinen vaikutus heikon lukijan lukutaitoon sekä asenteisiin ja ajatuksiin lukemisesta. Tutkimukset osoittavat, että äänikirjat voivat saada heikon lukijan lukemaan kirjoja, joita ei muuten olisi lukenut. Lisäksi äänikirjat voivat antaa mahdollisuuksia tutustua helpommin kirjallisuuteen, antaa lukijalle mahdollisuuksia oppia kriittistä kuuntelua sekä ajattelua sekä saada tukea jo valmiiksi oppimaansa. Tämän lisäksi äänikirjojen kuunteleminen kartuttaa lukijan sanavarastoa, laajentaa ymmärrystä erilaisista asioista sekä kehittää lukijan mielikuvitusta. (Knuuttila, Niemi-Pynttari & Tulonen s.a.).

4.3 Sosiokulttuurinen lukeminen yhteistoiminnallisena oppimisena

Sosiokulttuurinen lukutaitokäsitys tarkoittaa kielitaidon, lukemisen ja kirjoittamisen merkitystä luovien, sosiaalisten ja kulttuuristen käytänteiden kautta. So-

siokulttuurisen lukutaidon näkökulmasta lukutaitoa ei niinkään pidetä yksilöllisenä toimintana. Tästä näkökulmasta lukeminen on tilannesidonnainen toiminta, jossa lukeminen ja kirjoittaminen ovat kaksi eri puolta tekstissä. Kyse on tekstien tulkitsemisesta ja tuottajana toimimisesta ja ne liittyvät aina ympäröivään kontekstiin. Lukutaidon soveltaminen käytännössä voi ilmentyä esimerkiksi arjessa kalenterin täyttämisenä, blogien lukemisena ja kirjoittamisena sekä iltasatujen lukemisena. (Herkman & Vainikka 2012a, 30, 39.) Digitaalinen murros on vähentänyt painettujen kirjojen lukemista ja lisännyt sähköisten julkaisuiden, kuten blogien, e-kirjojen ja verkkolehtien, käyttöä. Sosiokulttuuriin liitetään myös sosiaalisuus ja vuorovaikutus. (Herkman & Vainikka 2012b, 23.)

Sosiokulttuurinen näkemys lukemiseen siirtää huomion tekstistä ja kirjoista lukemisen tapahtumiin ja käytänteisiin. Lukeminen ei ole pelkästään yksilön tekstin lukemista ja kognitiota vaan se ilmentää myös sosiaalista toimintaa tai käyttäytymistä ryhmässä. (Kucer & Silva 2013, 235.) Sosiaalinen toiminta voi ilmentyä esimerkiksi keskusteluilla luetuista kirjoista ja omista lukukokemuksista. Kuitenkin sosiokulttuurista lukemista pidetään usein teoreettisena näkemysnä lukemisesta, eikä niinkään lukijan henkilökohtaisena kokemuksena. (Herkman & Vainikka 2012a, 109, 110.) Vaikka lukemista ei pidetä tämän näkemysnä mukaan yksinäisenä puuhana kertovat kuitenkin Herkmanin ja Vainikan (2012a) artikkelin tutkimukseen osallistuneet henkilöt lukemisen olevan heille edelleen yksityinen kokemus. He kertovat lukemisen olevan erityisesti kirjan tai sanomalehden lukemista.

Yhteistoiminnallisessa oppimisessa ryhmän toimimiseen tärkeää on kiinteys, joksi sosiaalipsykologit kutsuvat neljästä osasta koostuvaa vetovoimien summaa. Vetovoimien summina ovat edut, joita ryhmään kuulumisen tuo yksilölle, ryhmässä harjoitettava toiminta, joka kiinnostaa yksilöä, ihmissuhteiden tuoma tyydytys sekä ryhmään kuulumisen tuottava arvo yksilölle. Ryhmän kiinteyttä voidaan vahvistaa myös kilpailulla, mutta tässä varjopuolena esiintyy se, että häviävän puolen kiinteys kärsii. Kilpailun aikana kiinteys kasvaa valtavasti, mutta kilpailun päättymisen jälkeen vain voittajien kiinteys kasvaa. (Saloviita 2006, 64,65.)

Sosiokulttuurisessa lukuinnostamisessa pidetään tärkeänä yhteistoiminnallisen oppimisen käyttöä kokemuksen ja elämyksen luomisessa. Nyky-yhteiskunnassa odotamme asioiden tuottavan meille elämyksiä, niin lukemisenkin. Kirjan avatessa ihminen odottaa pääsevänsä elämyspuistoon, sillä elämä yhteiskunnassa perustuu ennen eletyn informaatioyhteiskunnan sijaan elämysyhteiskuntaan. Elämysyhteiskunnassa painotetaan tunteita kuin taas informaatioyhteiskunnassa elämä toimii järjen mukaisesti. Nykyisin elämystä ei kuitenkaan pidetä vain viihteenä vaan se nähdään myös opetuksellisesta ja todellisuuspakoisesta näkökulmasta. (Hokkanen 2015, 28.)

4.4 Aiemmat tutkimukset, strategiat ja hankkeet lukuintoon

Opetushallitus on aloittanut kansallisen lukutaitostrategian, jonka visiona on saada vuoteen 2030 Suomi yhteiskunnaksi, jossa lukutaidon merkitys tunnustetaan kaikkialla ja jokainen saa tukea omalle lukutaidolleen läpi elämän. Strategian kolme suuntaviivaa ovat lukutaitotyön rakenteiden luominen ja vahvistaminen, monilukutaidon osaamisen vahvistaminen, lukemiseen innostaminen sekä lukutaidon monipuolistaminen. Strategiassa lukutaitoa käsitellään monilukutaito käsitteen kautta, joka tarkoittaa taitoa lukea, ymmärtää, tulkita sekä kirjoittaa monenlaisia tekstejä eri ympäristöissä. Myös medialukutaito, visuaalinen lukutaito sekä datalukutaito kuuluvat perinteisen luku- ja kirjoitustaidon lisäksi tähän ajatukseen. (Opetushallitus 2021b.)

Vuosina 2020–2022 Lukukeskuksella on ollut strategia nimeltä Lukemalla parempi maailma. Tämän strategian visiona on pitää Suomi jatkossakin maailman lukutaitoisimpana kansana. Missiona on seurata lukemisen muutoksia, vaikuttaa päätöksen tekoon ja toimia valtakunnallisesti kieli- ja kulttuurirajoja ylittäen. Toimintatapoina mm. heillä on ollut kirjailijavierailuja, jonka tavoitteena on lukuinnostuksen ja lukuilon lisääminen ja kampanjoita sekä hankkeita, joiden tavoitteena on pitkällä aikavälillä lisätä lukuintoa. (Lukukeskus 2020b.)

Helsingin yliopisto on aloittanut vuonna 2021 kaksi vuotisen hankkeen nimeltä Muuttuva lukijuus, jonka tavoitteena on tutkia lukutapoja ja -tottumuksia, sekä lukemista harrastuksena. Hanke kartoittaa digitalisaation merkitystä lukemi-

seen ja sitä, mikä merkitys ja mitä mahdollisuuksia painetuilla kirjoilla on sosiaalisen median aikakaudella. Tutkimuksessa kysytään sitä miten henkilökohtainen lukijuus muokkautuu erilaisissa elämänvaiheissa ja tilanteissa. (Helsingin yliopisto 2021.)

Etsivää lukutaitotyötä nuorten parissa: sanataidekasvattajien residenssitoiminta nuorisokeskuksissa -hanke on tamperelaisen Sanataideyhdistys Yöstäjä ry ja Tampereen kaupungin nuorisopalveluiden toteuttama hanke. Hanke alkoi helmikuussa 2021 ja oli kestoltaan noin vuoden pituinen. Tavoitteena tässä hankkeessa oli tuottaa kokemusta ja tietoa nuorisotilojen mahdollisuuksista toimia nuorten lukutaidon kehittäjänä ja tukijana sanataiteen keinoin. Iältään osallistujat olivat tässä hankkeessa 12–29-vuotiaita. Tuloksena hankkeesta syntyi menetelmäopas, joka esittelee hankkeen myötä kehittyneitä käytäntöjä ja menetelmiä, joita voidaan soveltaa muun muassa nuorisotyössä. (Lastenkirjainstituutti s.a.)

5 KEHITTÄMISPROSESSIN TOTEUTUS

5.1 Kehittämisen tavoite ja toimenpide

Tavoitteena tässä kehittämisopinnäytetyössä on lisätä työpaja nuorten kiinnostusta lukemiseen ja löytää sitä kautta into lukea harrastuksena. Tavoitteena on myös saada nuorta miettimään hänen omia lukutottumuksiaan ja saada matalalla kynnyksellä mahdollistettua kokemuksia lukemisesta. Knuutila ym. (s.a) kertovat, että lukeminen on merkityksellistä, sillä lukeminen parantaa työmuistia ja keskittymistä samalla alentaen stressitasoa. Lukeminen kehittää myös empatiakykyä sekä taitoa tunnistaa ja sanallistaa emootioita.

Pyrin opinnäytetyöni tavoitteeseen käyttämällä kokeilevaa kehittämistä. Tarkoituksena tässä kehittämistavassa on selvittää, toimiiko kehitetty suunnitelma vai ei. Kehittävä kokeilu ei siis ole valmiin ratkaisun testaamista, vaan kokeilu on itsessään kehittämisprosessia, jonka avulla saadaan vastauksia kokeilun toimivuuteen ja saadaan kehittämiseen ideoita. (Poskela ym. 2015.) Kokeilun tavoite ei ole vakuuttaa osallistujaa siitä, että esitetty toimintatapa on oikea ratkaisu, vaan yrittää osallistujien avulla kehittää toimintaa oikeaan ja osallistujille sopivaan malliin. Kokeilussa on tärkeää oppia siitä, mikä on toimivaa ja

mikä ei. Tärkeintä kokeilevassa kehittämistyössä on siis osallistujilta saatava palaute. (Hassi ym. 2015, 100–101.)

Kokeilevalle kehittämiselle tyypillistä on se, että kehitettävä tuote tuodaan kohderyhmän kokeiltavaksi jo prosessin aikaisessa vaiheessa ja tämän perustella toimintaa kehitellään ja parannellaan. Vaiheittainen kehittäminen kuuluu oleellisesti tämän tyyliin kokeiluun, mikä mahdollistaa se, että kehitettävän tuotteen hyvät ominaisuudet vahvistuvat ja heikommat ominaisuudet karsiutuvat. (Poskela ym. 2015, 12.)

Kehittämistyössäni pyrin kokeillen saamaan selville sitä, minkälaiset toimintatavat toimivat kohderyhmäni kanssa ja kehitän toimintaa kehittämisprosessin aikana. Tämän tyylinen toimenpide sopii tähän kehittämistyöhön, sillä tarkoituksena on selvittää minkä tyyllisillä menetelmillä voidaan saada aikaan haluttuja tuloksia.

5.2 Kehittämismenetelmät ja niiden soveltaminen

Menetelmänä opinnäytetyössäni käytän workshop -toimintaa, jossa nuoret pääsevät tutustumaan erilaisiin lukemisen muotoihin ja tuottamaan itse omia tuotoksia. Workshop tarkoittaa työpajaa (Kielitoimiston sanakirja s.a). Workshopin rakenteelle on tyypillistä se, että sen tarkoituksena on saada osallistujat ilmaisemaan itseään niin puhumalla, tekemällä sekä tuottamalla jotain. Antamalla osallistujille mahdollisuuksia puhumisen lisäksi tehdä ja tuottaa, antavat he paremman ymmärryksen tarpeistaan ja toiveistaan. Tärkeää workshop menetelmässä on rajata selkeästi aihe niin, että se auttaa osallistujia tarjoamaan vastauksia, keskusteluja ja ratkaisuja tietyistä aiheista. (Westerlund 2007).

Ennen toiminnallisten aktiviteettien alkamista workshoppeissa kartoitan nuorten ajatuksia lukemisesta sekä heidän taustojaan lukijoina. Taustojen ja tarpeiden selvittämisen jälkeen pidämme nuorten kanssa workshoppeja, jossa käytämme erilaisia menetelmiä lukemiseen innostamiseen sosiokulttuuristen menetelmien avulla. Workshoppeissa tutustumme kirjallisuuteen useista eri näkökulmista ja tutustumme erilaisiin kirjallisuustyyliin, niin kaunokirjallisuuteen, tietokirjallisuuteen, sarjakuviin, runouteen ja äänikirjoihin.

Opinnäytetyössäni käytän arviointimenetelmänä ennen-jälkeen-mittausta, jossa tarkastelen intervention vaikutusta tekemällä alkukartoituksen ennen workshopien alkua ja niiden jälkeen. Tämä arviointimenetelmä sopii tähän hyvin, koska ryhmä pysyy samana workshopien ajan, joten ulkopuolisten tekijöiden vaikutusten määrä eliminoituu tässä menetelmässä täysin, jolloin tulos on puhtaasti intervention vaikutus muutokseen (Kananen 2015, 63).

Tarkoituksena on keskustella nuorten kanssa ensin heidän ajatuksistaan ja aiemmista kokemuksistaan liittyen kyseisten workshopien aiheisiin. Tavoitteena on herätellä aktiviteettien aikana nuorten ajatuksia aiheista ja siitä, mitä ajatuksia lukeminen ja lukemiseen liittyvät aiheet herättävät. Lopuksi on tarkoituksena saada nuoret refleктоimaan omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan päivän aktiviteeteista ja vertailemaan niitä ajatuksia aiempiin ajatuksiinsa lukemisesta.

Omaan loppurefleksiooni käytän ensimmäisellä kerralla tehtävää julistetta, jossa nuoret saavat pohtia omaa lukemistaan ja ajatuksiaan liittyen lukemiseen. Viimeisellä kerralla tarkoituksena on kerätä tehtävän muodossa ajatuksia siitä, millaisia ajatuksia lukeminen on herättänyt workshopien aikana ja mitä ajatuksia nuorilla on lukemisesta liittyen tulevaan.

5.3 Kehittämistyön eteneminen

Opinnäytetyö prosessi alkoi maaliskuussa 2022. Huhtikuussa 2022 otin yhteyttä työelämätilaajaan eli Mikkelin nuorten työpajoihin. Alkukesästä pidimme palaveria opinnäytetyön tavoitteista, tarpeista sekä työelämätilaajan toiveista. Elokuussa 2022 tapasimme nuorten työpajalla työelämätilaajan kanssa, jolloin suunnittelimme ja sovimme aikataulun workshopeille. Workshopit järjestettiin marraskuun ajan torstaisin tai perjantaisin ja kesto tapaamisilla oli noin kaksi tuntia. Saimme suunnitelmat ja aikataulun sopimaan hyvin yhteen, joka mahdollisti suunnittelun aloittamisen. Workshopit sijoittuvat lokakuun lopulle sekä marraskuun ajalle. Joulukuussa 2022 ja alkuvuodesta 2023 analysoin tuloksia ja pohdin lukuinnostus workshopien merkitystä kohderyhmän nuorten kohdalla.

Workshopeja oli yhteensä kuusi. Niiden aikana käsittelimme nuorten kanssa erilaisia kirjallisuuden tyylejä sosiokulttuurisen lukuinnostuksen menetelmien kautta. Käytin workshopeissani myös yhteistoiminnallisen oppimisen menetelmiä, joka lisäsi toimintaan sosiaalisuutta sekä vuorovaikutusta. Olin suunnitellut etukäteen alustavia aiheita workshopeihin, mutta annoin mahdollisuuden kehittää toimintaa kohderyhmän tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Sain ensimmäisellä tapaamiskerralla käsityksen siitä, mistä nuoret voisivat tykätä ja minkä tyylliset aktiviteetit ja aiheet voisi heitä kiinnostaa. Alkuperäiset aihe suunnitelmat pitivät ensimmäisenkin tapaamiskerran jälkeen, mutta sisällöllisesti workshopit muuttuivat hieman. Halusin kuulla myös nuorten toiveita workshopien suunnittelussa, joten tämä mahdollisti kehittämistyön onnistumisen mahdollisuuksia. Jokaiseen workshopiin pidin suunnitelmat joustavina, jolloin mahdollisuus muuttaa hieman suunnitelmaa kesken workshopin oli mahdollista.

5.4 Lukuinnostus-workshopien toteutus

5.4.1 Ensimmäinen workshop

Tavoitteeni ensimmäisenä päivänä oli tutustua nuoriin ja saada jonkinlainen käsitys siitä, mitä he lukevat ja millaisia lukijoita he ovat. Tämä helpotti minua suunnittelemaan tulevia workshopeja niin, että pääsisin kehittämistyöni päätaavoitteeseen.

Ensimmäinen workshop oli 21.10.2022. Paikalla oli kuusi nuorta ja ryhmän yksilövalmentaja sekä ryhmävalmentaja, käytän heistä jatkossa yhteistä nimitystä valmentajat. Aluksi esittelin itseni, kerroin mistä tulen ja miksi olen työpajoilla heidän kanssaan. Pyysin nuoria esittäytymään haluamallaan tavalla minulle, kaikki esittelivät itseään hieman. Tämän jälkeen alustin päivän toiminnan, johon olin suunnitellut lukemiseen liittyvää askartelua. Nuorten tehtävä oli etsiä sanomalehdistä sanoja tai kuvia, jotka heidän mielestään liittyvät heidän kokemuksiinsa lukemisesta, lukemiseen ylipäätään tai millaisia asioita he haluaisivat tulevaisuudessa lukea. Kaikki nuoret alkoivat selaila sanomalehtiä ja leikkaamaan kuvia ja sanoja. Myös ryhmän valmentajat osallistuivat toimintaan näin kannustaen nuoria mukaan. Koska aikaa oli paljon, annoin nuorten rauhassa selaila lehtiä ja askarrella tuotostaan. Yllätyin, kuinka hyvin nuoret

sanoja löysivät lehdistä ja kuinka aktiivisesti he osallistuivat toimintaan. Muutamia kertoja nuoret myös kommentoivat löytämiään sanoja tai kuvia ja antoivat vinkkejä muille mistä lehdistä saattaisi löytyä heille sopivia sanoja. Kun kaikki olivat saaneet kollaasit valmiiksi, pidimme pienen tauon.

Tauon jälkeen pyysin nuoria esittelemään omat tuotoksensa vuoron perään. Ensimmäisenä tuotoksen esitteli toinen ryhmän valmentajista, joka omalla esimerkillään kannusti nuoria esittelemään oman tuotoksensa. Jokainen nuori esitteli tuotoksensa ja perusteli omia valintojaan, miksi ovat juuri kyseisen sanan valinneet. Ryhmän valmentajat saivat omilla lisäkysymyksillään ja kommenteillaan nuoret rentoutumaan ja kertomaan minulle ajatuksiaan ja kokemuksiaan lukemisesta, mikä helpotti minua saamaan käsitystä nuorten ajatuksista.

Kun kaikki olivat esitelleet tuotoksensa, esittelin oman tuotokseni, johon olin koonnut tuleviin workshoppeihin liittyviä teemoja. Kyselin lopuksi nuorilta, millaisia ajatuksia heillä on tuleviin tapaamisiin ja sainkin nuorilta toiveita siitä, mitä he eivät haluaisi tehdä. Nuorten toiveena nousi esiin esimerkiksi se, etteivät he halua askarrella jatkossa leikkaa-liimaa juttuja. Yksi nuorista lisäsi myös, että sosiaalisen median kommenttikenttien runomaiset vastaukset ärsyttävät häntä, jonka takia runous herättää hänessä negatiivisia ajatuksia. Nämä kommentit helpottivat minun suunnitteluani hieman, sillä tiesin suunnitella nuorille heitä motivoivia tekemisiä. Kokonaisuutena ensimmäinen tapaamiskerta antoi minulle hyvää näkemystä kohderyhmästä ja heidän kokemuksistaan lukijoina. Sain myös käsitystä ryhmän mielenkiinnon kohteista, joka helpotti minua suunnittelemaan tulevia workshoppeja.

5.4.2 Toinen workshop

Ensimmäisen ja toisen tapaamiskerran välillä oli kaksi viikkoa, sillä syysloma osui tähän väliin. Toinen tapaamiskerta oli 4.11.2022. Tällä kerralla tavoitteenani oli innostaa ryhmää lukemiseen sarjakuvien kautta. Ryhmästä oli paikalla tällä kerralla neljä nuorta ja molemmat valmentajat. Tällä tapaamiskerralla käytin keskustelevaa ohjausta. Workshopin aluksi kerroin päivän kulusta ja sen jälkeen aloitimme sarjakuva-aiheen. Aluksi juttelimme sarjakuvista siitä, millaisia kokemuksia heillä on sarjakuvista sekä siitä, millaisissa tilanteissa he

ovat lukeneet sarjakuvia. Nuoret kertoivat lukevansa sarjakuvia sanomalehdistä, jos niitä osuu eteen, mutta eivät varta vasten mene lainaamaan tai ostamaan sarjakuvakirjoja. Lapsena he ovat lukeneet enemmän esimerkiksi Aku Ankkaa tai hevossarjakuvia.

Kun olimme saaneet keskusteltua, esittelin mukanani olevia sarjakuvakirjoja sekä sanomalehdestä leikattuja sarjakuvia. Ryhmäläiset saivat rauhassa tutustua ja lukea sarjakuvia. Nuoret innostuivat sarjakuvista ja kaikki osallistuivat sarjakuvakirjojen selailuun. Onnistumisen tunteita tästä tehtävästä tuotti nuorten kiinnostuneet ilmeet, pienet naurahtelut sarjakuvien lukemisen lomassa sekä kommentit liittyen sarjakuviin. Kun kaikki olivat selailleet läpi ne sarjakuvat mitä halusivat, keskustelimme siitä, mikä kirjoista oli heidän suosikkinsa. Kamala luonto, Mummo ja Fingerpori nousi suosikeiksi. Puhuimme myös mangasarjakuvista ja niiden lukemisen erilaisuudesta verrattuna meille perinteisinä pidettyihin sarjakuviin. Sarjakuvien lukemisen jälkeen pidimme tauon.

Olin saanut aiemmalla kerralla ryhmän valmentajilta toiveen saada halloween teemaa osaksi seuraavaa tapaamistamme, joten hyödynsin tätä toivetta seuraavassa aktiviteetissa. Tauon jälkeen annoin ohjeet seuraavaan tehtävään ja jaoin paperit (liite 1) kaikille. Jokainen ryhmäläisistä siirtyi pöydän ääreen, vaikka aiemmin kaikki eivät istuneet yhdessä pöydän äärellä. Olin antanut jokaiselle mahdollisuuden osallistua aktiviteettiin omalta istumapaikaltaan, mutta nuoret halusivat osallistua toimintaan pöydän ääressä istuen. Jokaisella oli puolitoista minuuttia aikaa piirtää Halloween aiheinen ruutu, jonka jälkeen paperi annettiin oikealla puolella olevalle. Seuraava jatkaa seuraavaan ruutuun edellisen piirtämää tarinaa ja sama jatkuu niin kauan, kunnes ruudut ovat täynnä. Kaikki ryhmän nuoret, valmentajat ja minä osallistuimme sarjakuvan tekoon ja iloisia naurahduksia kuului sarjakuvia tehdessä. Jokainen osallistui aktiivisesti. Kun sarjakuvat oli tehty, luimme vielä vuoron perään jokaisen sarjakuvan läpi. Naurua kuului ja iloisia ilmeitä näkyi kaikkien osallistujien kasvoilla, kun luimme sarjakuvia yhdessä läpi. Sain ryhmältä positiivista palautetta hauskaasta tavasta toteuttaa oma sarjakuva. Myös ryhmän valmentajat antoivat hyvää palautetta päivän tekemisistä.

5.4.3 Kolmas workshop

Kolmannella kerralla, 10.11.2022, päätin tutustuttaa kohderyhmää kaunokirjallisuuteen. Valitsin kirjaksi Tuomas Kyrön Mielensäpahoittajan, sillä edellisellä sarjakuvien huumori nauratti ryhmää. Ajattelin tämänkin huumorin uppoavan heihin. Mielensäpahoittaja on myös helppoa luettavaa ja sisältö on samaistuttavaa ja melko tuttua, joten kynnys lukemiseen on matalampi.

Paikalla oli neljä nuorta ja ryhmän valmentajat. Aluksi esittelin kirjaa ryhmälle ja kerroin suunnitelmani tämän päivän kirjan lukemisesta ja seuraavan päivän elokuvasta. Olin valinnut kirjastosta erilaisia Tuomas Kyrön Mielensäpahoittaja-kirjoja, jolloin vaihtoehtoja valita oli enemmän. Näytin kirjat ja esittelin hieman kirjojen teemoja. Muutama ryhmäläisistä oli lukenut aiemmin jonkun Mielensäpahoittaja kirjan tai katsonut elokuvaa, ryhmässä oli kuitenkin myös nuoria, joille ei Mielensäpahoittaja ollut niin tuttu. Ryhmäläiset saivat valita mikä kirja heitä kiinnostaa. Tämän jälkeen hyödynsimme sosiokulttuurista lukemista lupupiirinä, niin että kaikki saivat valita itselleen mieluisen paikan ja 50 minuutin ajan lukea kirjaa. Annoin ohjeeksi, että kirjaa ei tarvitse lukea kannesta kanteen ja halutessaan saa kirjaa myös vaihtaa, jos haluaa tutustua muihinkin teoksiin. Jokainen osallistuja valitsi kirjan ja meni haluamaansa paikkaan tutustumaan kirjaan. Koen onnistuneeni tässä harjoitteessa, sillä yksi nuori luki koko 50 minuuttia keskittyneenä kirja. Muutkin osallistujista valitsivat kirjat edes selailuun, vaikka palauttivatkin kirjat takaisin pöydälle ennen kuin 50 minuuttia oli kulunut. Muutama ryhmäläisistä selaili kirjaa yhdessä ja kertoi katsonensa vain kuvia, kuulin kuitenkin heidän naureskelevan kirjaa lukiessa, joten oletan Mielensäpahoittajan huumorin uponneen heihin.

Sosiokulttuurisessa lukutaitokäsityksessä lukeminen ei ole enää vain lukemista, vaan lukeminen on myös kommunikaatiota. (Herkman & Vainikka 2012b, 23, 24). Tätä ajatusta itsekin käytin tätä workshopia suunnitellessani, kun luimme yhdessä samassa tilassa, oli jokaisella mahdollisuus näyttää tai kertoa itseään kiinnostava asia kirjasta. Tilassa kuuluikin pientä naurua aina välillä ja tämä kommunikaatio kertoi juuri muille siitä, millaista iloa juuri se kohta toi lukijalle. Tämänkaltainen lukukokemus toi ryhmälle yhteisen jaetun kokemuksen lukemisesta.

Loppukeskustelussa sain vielä alustettua seuraavan kerran elokuvaa ja pohdimme sitä, miten elokuva muuttaa käsitystämme kirjasta ja kuinka paljon erilaisia asioita huomaammekaan kirjaa lukiessa.

5.4.4 Neljäs workshop

Neljännän tapaamiskerran, 11.11.2022, tavoitteena minulla oli lähestyä lukuintoa elokuvien näkökulmasta. Tällä tapaamiskerralla paikalla oli neljä ryhmäläistä ja valmentajat eli samat kuin edellisellä kerralla. Ennen elokuvan aloittamista ehdimme hieman jutella elokuvista, siitä mitä olemme katsoneet viime aikoina ja milloin olemme käyneet viimeksi elokuvateatterissa katsomassa elokuvia. Aloitimme katsomaan Mielensäpahoittaja -elokuvaa. Elokuvan katsominen herätti positiivisia kommentteja ja jokainen ryhmäläisistä asettui niin, että näki elokuvan. Nuoret halusivat tilaan elokuvamaisen tunnelman, joten sammutimme valot. Naurahduksia kuului ympäri huonetta, joten elokuva valinta oli sopiva tälle kohderyhmälle. Noin puolessa välissä elokuvaa pidimme pienen jaloittelutauon, jonka jälkeen katsoimme loput elokuvasta.

Ryhmää tarkkaillessa oli mukava huomata, että suurin osa katsoi elokuvaa eikä höpötellyt muiden kanssa muulloin kuin kohdissa mitkä heitä nauratti. Myöskään kännyköitä ei kaiveltu esille pöydän ääressä istuessa, joten tästä voin päätellä onnistuneeni mielenkiintoisen elokuvan valinnassa. Osa ryhmän jäsenistä värittelivät värityskuvia ja samalla katsoi elokuvaa.

Emme ehtineet workshopin loppuun käymään pohdintaa liittyen kirjaan ja elokuvaan, sillä aika alkoi loppua. Päätimme jäädä pohtimaan elokuvaa ja kirjaa seuraavan viikon ajaksi ja aloittaa seuraava tapaaminen keskustelemalla elokuvasta. Ryhmän valmentajat linkkasivat poissaoleville ryhmäläisille YouTubea linkkiä elokuvaan, että he pääsisivät osallistumaan myös keskusteluihin seuraavalla kerralla.

5.4.5 Viides workshop

Viides kerta oli 18.11.2022. Tällä kerralla aiheena oli runot. Paikalla oli neljä nuorta ja valmentajat. Edellisellä kerralla emme ehtineet käydä elokuvaa ja kirjaa kokonaan loppuun saakka, joten aloitimme tapaamiskerran juttelemalla elokuvasta. Vain kaksi edellisellä kerralla oli paikalla, mutta onneksi myös muut

ryhmän jäsenet olivat nähneet kyseisen elokuvan. Nuoret osallistuivat valmentajien kanssa keskusteluun ja pääosin ajatukset ja kommentit kirjan lukemisesta ja elokuvan katsomisesta olivat positiivisia. Myös kirjan lukeminen ensin oli nuorten mielestä mukava juttu.

Kun keskustelu elokuvasta päättyi, aloimme keskustella runoista. Aiemmin nuoret olivat sanoneet, ettei runot niin heitä kiinnosta, niin tavoitteenani oli muuttaa heidän ajatuksiaan. Aiemmista keskusteluista inspiroituneena olin etsinyt Kalevauvan runokirjan, sillä nuoret olivat sanoneet runomuotoisten kommenttien sosiaalisessa mediassa olevan heidän mielestään todella erikoisia. Juttelimme runoista yleisesti ja kaikille runot olivat melko vieraita.

Esittelin mukanani olevat runokirjat ja nuoret saivat tutustua rauhassa kirjoihin. Kaikki osallistuivat ja lukivat runoja. Seurailin nuorten ilmeitä ja etenkin Eeva-Liisa Mannerin Kamala kissa ja katinperän lorut -runokirja herätti ajatuksia nuorissa ja se saikin aikaan keskustelua. Tutkimme enemmän myös runoilijan taustaa internetistä. Puhuimme myös Kalevauvan runoista ja lauluista. Keskustelu oli aikaisempiin kertoihin verrattuna paljon rennompaa, joka varmasti selittyy sillä, että tämä oli jo viides tapaamiskerta ja nuoret olivat myös tutustuneet toisiinsa enemmän. Kaikki nuoret osallistuivat lukemiseen, kolme erityisen ahkerasti. Kirja valinnat olivat onnistuneita, sillä nuoret kiinnostuivat kyseisistä teoksista ja joukossa oli runoutta niin menneiltä vuosikymmeniltä kuin myös nykypäivästä ja saimme aikaan keskustelua kirjoista. Juttelimme runoista ja pidimme taukoa lukemisen jälkeen.

Tauon jälkeen ohjeistin Blackout poetry -tehtävän tekemisen nuorille. Blackout poetry tarkoittaa sanomalehtien tai vanhojen kirjojen sivujen käyttämistä runojen tekemisessä. Sivulta valitaan mieleiset sanat, jotka voi ympyröidä, kaikki muut sanat ympäriltä tussataan mustalla tussilla. Se, mitä näkyviin jää tussauksen jälkeen, on valmis runo. Työpajalla jokainen nuori sai oman kirjan sivun, josta he valitsivat mieleiset sanansa ja ympyröivät niitä. Kun mielenkiintoiset sanat oli valittu, annoin tehtäväksi mustata tussilla kaikki muut sanat. Jäljelle jääneet sanat muodostivat heidän runonsa. Kolme nuorista osallistui aktiivisesti tähän tehtävään. Neljännen nuoren osallistaminen tehtävään olisi vaatinut minulta enemmän aktiivisuutta, sillä hän istui selkeästi sivussa muista. Kävin ohjeistamassa häntä ja hän kuunteli ohjeet, harjoitteen tekoon

hän ei kuitenkaan ryhtynyt. Pyysin nuoria lukemaan minulle runonsa, jos kokivat sen mieleiseksi. Kaksi nuorista halusi omansa lukea. Sain kiitosta tehtävästä, se oli ollut juuri sopiva heille.

5.4.6 Kuudes workshop

Kuudes ja viimeinen workshop pidettiin 24.11.2022. Paikalla oli viisi nuorta ja valmentajat. Teemana tällä kerralla oli tietokirjallisuus ja aiemmin toiveeksi nousseet e- ja äänikirjat sekä niiden tarjonta. Workshopin aluksi juttelimme äänikirjoista. Muutamilla oli kokemuksia äänikirjoista ja niiden kuuntelemisesta. Juttelimme äänikirjasovellusten tarjonnasta sekä mahdollisuuksista. Seuraavaan tehtävään tarvitsimme internet yhteydellä varustetun mobiililaitteen. Kehitettävää tähän olisi ollut se, että olisin edellisellä tiedustellut nuorilta, onko kaikilla mahdollisuus tällaiseen laitteeseen. Onnekseni kaikilta löytyi älypuhelin.

Tehtävänä oli äänikirjasuunnistus eli nuoret saivat etsiä itse valitsemansa äänikirjasovelluksen sivuilta itseä kiinnostava elämänekerta, harrastuskirja sekä tietokirja. Kävimme läpi yhdessä minkä nimisiä äänikirjasovelluksia tiedämme, jolloin vaihtoehtoja valita mieluinen sovellus oli useampia. Jaoin nuorille muis-tilaput, johon he saivat kirjoittaa muistiin löytämänsä teokset. Kaikki ryhtyivät etsimään äänikirjoja ja yksi ryhmäläisistä siirtyi istumaan muiden kanssa pöydän ääreen etsimään äänikirjoja. Kun kaikki olivat löytäneet vähintään nämä kolme heitä kiinnostavaa teosta, kävimme läpi teokset. Jokainen kertoi ensin vuoron perään elämänekerran, sen jälkeen harrastuskirjan ja lopuksi tietokirjan. Keskustelimme aina kierroksen jälkeen valinnoista ja naureskelimme, jos jotkut olivat valinneet saman teoksen. Tunnelma oli todella rentoa. Tämän jälkeen pidimme tauon.

Tauon jälkeen teimme omat elämänekerrat. Jaoin nuorille elämänekerta pohjat (liite 2), joissa oli kysymyksiä liittyen esimerkiksi heidän harrastuksiinsa ja mielenkiinnon kohteisiin. Lisäksi lapusta löytyi omaan lukemiseen liittyviä kysymyksiä. Näiden kysymyksien tarkoituksena oli antaa nuorille mahdollisuus ajatella omaa lukemistaan sekä kertoa minulle heidän ajatuksiaan lukemisesta ja siitä, mitä tulevaisuudessa heidän lukemisensa voisi olla. Kun nämä kohdat oli täytetty, kerroin nuorille jatko-ohjeet liittyen yhteen elämänekerta tehtävän

osaan. Pyysin heitä kirjoittamaan oman nimen lapun valkoiselle kääntöpuolelle ja antamaan lapun oikealla puolella olevalle. Tarkoituksena oli kirjoittaa jokaiselle ryhmänjäsenelle jotain mukavaa. Minä kirjoitin oman lappuni kääntöpuolelle muutamia kysymyksiä liittyen workshopeihin, joihin nuoret saivat kirjoittaa vielä lisää palautetta ja ajatuksiaan, joten minun lappuni kohdalla nuoret saivat miettiä menneitä kertoja. Kun kierros oli kierretty, pyysin nuoria siirtämään kääntöpuolen mukavat jutut elämäkertaan. Kun tämä oli tehty kiitin nuoria tapaamiskerroista ja annoin vielä mahdollisuuden kertoa palautetta tai kommentteja menneistä kerroista.

6 TULOKSET

6.1 Lukuinnostuksen lisääntyminen

Tavoitteenani opinnäytetyön workshopeissa oli lisätä työpaja nuorten kiinnostusta lukemiseen. Kuuden workshopin jälkeen Mikkelin nuorten työpajoilla koen saavuttaneeni tavoitteeni. Palautteen ja vastauksen tavoitteen saamiseen keräsin nuorilta kirjallisesti. He saivat kirjoittaa palautteen anonymisti, jonka koin olevan tämän kohderyhmän kanssa paras keino, sillä tällöin heidän ei tarvinnut suullisesti tai omalla nimellä antaa minulle palautetta. Pyysin heitä kirjoittamaan vastauksia vapaasti palautekysymyksiin sekä pohtimaan itseään lukijana ennen ja jälkeen erillisen tehtävän avulla. Näitä vastauksia tulkitsemalla ja pohtimalla, lähes kaikilla nuorilla tapahtui jonkinlaista pohdintaa liittyen omaan lukemiseen.

Ensimmäisellä kerralla keskustelimme nuorten lukukokemuksista, monet kertoivat heidän lukemisensa perustuvan lähes kokonaan sarjakuviin sekä mainosten lukemiseen. Teimme samalla myös julisteet, joihin nuoret saivat koota ajatuksiaan ja kokemuksiaan lukemisesta. Lähes kaikista julisteista löytyi mainokset sekä uutiset. Muutamista julisteista löytyi myös mielipidekirjoitukset sekä paikallisten sanomalehtien nimiä. Mielipidekirjoitukset nousivatkin pinnalle keskusteluissa, sillä nuoret kertoivat osa lukevan kirjoituksia internetissä ja osa kirjoittavansa mielipiteitään internetissä. Alku keskusteluissa eikä julisteissa niinkään kirjat tai kaunokirjallisuus muuten nousseet esiin.

Loppupalautteessa muutama nuori oli kirjoittanut kolmannen tapaamisen, eli Mielensäpahoittajan lukemisen olleen heidän suosikkinsa. Tapaamiskerralla

oli huomattavissa, että osa nuorista uppoutui lukemiseen varsin keskittyneesti. Yksi Mielenpähoittajan lukemisen suosikiksi valinneista nuorista kertoi palautteessa, ettei aiemmin ollut lukenut kirjoja lainkaan. Hän kuitenkin valitsi tämän workshopin suosikikseen, koska kirjat olivat hyviä. Palautteessa hän uskoi lukevansa tulevaisuudessa ainakin tietokirjallisuutta.

Kuitenkin myös Mielenpähoittaja lukukerralla oli nähtävissä, että nuorten kiinnostuminen lukemisesta oli varsin toisistaan poikkeavaa. Siinä, missä yksi nuorista luki kirjaa koko ajan, toinen nuori istui kännykällä sitä selaillen. On siis todettava, että innostus lukemiseen tulee lisääntymään muutamilla nuorilla, mutta kaikkia nuoria ei niinkään lukemiseen pystynyt innostamaan näillä keinoilla. Tietenkin myös kirjavalinta voi vaikuttaa siihen. Annoin nuorille tällä kerralla vain yhden vaihtoehdon, joten on täysin mahdollista, ettei Mielenpähoittaja ollut kaikkien tyylistä kirjallisuutta.

Tietokirjallisuus nousi muutamissa viimeisen kerran reflektioissa esiin itseä kiinnostavana kirjallisuutena. Monet uskovat lukevansa tulevaisuudessa niitä kirjoja. Tietokirjallisuuteen tutustuimme e-kirjoja sekä äänikirjoja hyödyntäen. Yksi nuorista sanoi kiinnostuneensa näistä sovelluksista ja uskoo niiden helpouden ja monipuolisuuden takia käyttävänsä ja lukevansa niistä kirjateoksia.

Reflektio ennen, toiminnan aikana ja jälkeen toimi tämän tyyllisissä aktiviteeteissa hyvin. Sain keskustelua aikaiseksi ja herättelykysymyksillä oli helppo aktivoida nuoria osallistumaan päivän toimintaan. Tällöin sain myös tietää nuorten ajatuksia ja mahdollisia ennakkoluuloja ja näin ollen vielä tarpeen vaatiessa muokattua toimintaa heille sopivammaksi. Ensimmäisellä kerralla tehdyt julisteet omasta lukemisesta ja ajatuksista lukemiseen sekä viimeisen kerran oma elämäkertä sai myös nuoret refleктоimaan omaa lukemistaan. Tämä myös mahdollisti nuorille reflektion vain hänelle itselleen eikä omia ajatuksia ollut pakko jakaa kaikille. Useat ajatukset jäivätkin paperille vain nuoren ja minun luettavaksi.

6.2 Nuorten ajatukset lukemisesta

Jokaisella tapaamiskerralla keskustelimme ja luimme aiheeseen liittyviä teoksia. Keskustelimme aiemmista kokemuksista lukemisesta ja teoksista, mitä

luimme. Erityisesti sarjakuva kerralla keskustelua heräsi nuorten aiemmista kokemuksista. Myös teokset, joita luimme, olivat sarjakuva kerralla nuorille tutuimpia. Myös tietokirjallisuus kiinnosti nuoria ja he uskoivatkin lukevansa sitä jatkossa. Muuttuneita ajatuksia täydensikin se, että jokainen nuorista uskoi lukevansa edes jotain tulevaisuudessa.

Ensimmäisellä kerralla kasasimme nuorten kanssa heidän ajatuksiaan lukemisesta. Tällöin monet kertoivat, ettei lukeminen niin paljoa kiinnosta tai aikaa ei ole lukemiseen. Viimeisellä kerralla kerätyssä palautekyselyssä sain yhdeltä nuorelta kommentin, jossa hän sanoi näin: ”Alkuun ajattelin, että blaah tylsää, mutta olikin tosi kivoja kertoja!” Tämä mielestäni tiivistä onnistumiseni ja sen, kuinka sain vaikutettua näiden workshopien kautta nuorten ajatuksiin lukemisesta. Toiselta nuorelta sain kysymyksen, millaisia fiiliksiä tapaamiset herättivät, vastaukseksi: ”Herätti hyviä fiiliksiä, lukeminen oli mukavaa.” Tämä vastasi ajatukseen siitä, miten nuorten ajatukset lukemisesta muuttui. Etenkin ensimmäiseen kertaan verrattuna kommentit olivat positiivisempia viimeisellä kerralla.

Viimeisen kerran palautteessa luki myös osallistujien mielenkiinnosta äänikirjoihin. Äänikirjoja pidetään lukutaidon ja lukuinnostuksen kannalta merkittävänä keinona (Knuuttila s.a.), sillä tätä kautta nuoren on mahdollista pienellä kynnyksellä tutustua lukemiseen ja muuttaa omia ajatuksiaan lukemisesta. Äänikirjasuunnistus auttoi etsimään ja tutustumaan äänikirjasovellusten monipuolisuuteen.

Muuttuneita ajatuksia kertoi myös se, että ensimmäisellä kerralla käydyt keskustelut runojen outoudesta ja tylsyydestä muuttuivat viidennen kerran runo workshopissa. Kaikki nuorista vaikuttivat kiinnostuneelta lukemaan runoja ja tekemään omia blackout poetry -runojaan. Lopuksi nuoret sanoivat runojen lukemisen ja niiden tekemisen olleen mukavaa.

6.3 Opinnäytetyön muita oivalluksia

Keskustelu ryhmän valmentajien kanssa laajensi käsitystäni siitä, millaista merkitystä lukuinnostus tapaamisilla on ollut ryhmään. Valmentajat kertoivat saaneensa itse aivan uudenlaisia käsityksiä ryhmäläisistä lukemisen ohessa.

Kuulin myös valmentajilta, että yksi ryhmän jäsenistä ei yleensä heidän ollessa keskenään halunnut olla saman pöydän äärellä, mutta lukuinnostus tapaamiset saivat hänet tuntemaan olonsa sen verran mukavaksi, että siirtyi istumaan muiden kanssa saman pöydän äärelle. Lukemisen innostumista oli huomattavissa valmentajienkin mielestä.

Erityisesti ryhmän yhden jäsenen kohdalla innostuneisuus ja kiinnostus lukemiseen oli huomattavissa. Valmentajien kertoman mukaan, hän harvemmin osallistui aktiivisesti heidän suunnitelmaansa ohjelmaan. Lukuinnostustapaamiset muuttivat kuitenkin myös valmentajien käsityksiä ryhmän jäsenistä, kun he uppoutuivat lukemaan kirjoja pitkiä ajoiksi, innostuivat tekemään sarjakuvia tai kertoivat mielenkiinnon kohteistaan liittyen lukemiseen. Valmentajat painottivat myös onnistumista siinä, että kertoessani omia kokemuksiani lukijana ja lukemiseen liittyen, annoin samalla nuorille kannustusta lukemiseen.

Vaikka tavoitteeni opinnäytetyössä oli lisätä nuorten lukuinnostusta nuorten työpajoilla, koen onnistuneeni tässä myös pidemmällä aikavälillä. Ohjaajien kanssa keskustellessa he myös kokevat saaneensa näistä tapaamisista konkreettisia keinoja siihen, miten he pystyvät jatkossa työpajanuorten ryhmille tuomaan lukemista ja lukemisen innostusta osaksi heidän toimintaansa. He eivät olleet tulleet edes ajatelleeksi, kuinka lukemisen innoittamisesta voidaan tehdä mielenkiintoista ja nuorten näköistä.

Ryhmän valmentajien kanssa käydyissä keskusteluissa nousi myös ilmi se, että lukeminen harrastuksena voi olla myös nuorille helpompi tapa tutustua uusiin harrastuksiin, sillä se ei vaadi suuria ponnisteluja fyysisesti eikä sosiaalisesti ja lukemista voi harrastaa myös itsenäisesti, jolloin kynnys lähteä harrastamaan ei ole liian suuri. Lukeminen ja tämän kaltaiset workshop tapaamiset eivät vaadi nuorta miettimään menneisyyttään muutamaa kysymystä enempiä, jolloin se ei tuo mieleen kipeitä tai ikävämpiä muistoja.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Tulosten pohdinta

Suomalaisten nuorten lukemisen väheneminen on selkeästi huomattavissa myös kohderyhmäni nuorten kohdalla. Alussa käydyissä keskusteluissa ja lopussa kerätyssä palautteessa selvisi, että ryhmästä kaksi ei ollut lukenut aiemmin mitään kirjallisuutta. Sosiokulttuurista lukuinnostamista käyttämällä saimme luotua lukemisesta mukavia hetkiä. Lukemisen innoittamisessa tärkeitä on luoda nuorelle ajatus siitä, että lukeminen on hauskaa ja viihdyttävää (Hosseini 2022). Kerätyn palautteen perusteella onnistuimme luomaan yhdessä hetkiä, jotka saivat nuoret innostumaan lukemisesta.

Näissä tuloksissa on myös huomattavissa se, että lukemiseen vaikuttavat tekijät ovat yksilöstä kiinni. Etenkin ne, jotka motivoituivat lukemisesta Mielensäpahoittaja kirja workshopissa, olivat todennäköisesti motivoituneita lukemiseen jo ennestään tai olivat kiinnostuneita lukemisesta harrastuksena. Lukeminen on yleensä omaehtoista toimintaa sekä riippuvainen useista affektiivisistä syistä, kuten omasta kiinnostuneisuudesta lukemiseen (Aaltonen 2019).

Sosiokulttuurisen lukuinnostamisen kautta onnistumiset tapahtuivat etenkin toisessa ja kolmannessa workshopissa. Toisella kerralla tutustuimme sarjakuviin ja teimme itse sarjakuvia ja kolmannella kerralla luimme yhdessä kirjoja. Näissä tilanteissa lukeminen oli sosiaalista ja yhteistä tekemistä, joka sai ryhmän toimimaan yhdessä ja jakamaan kokemuksia lukemisesta. Sosiokulttuurisen lukutaidon näkökulmasta ei lukeminen ole yksinäistä puuhaa (Herkman & Vainikka 2012a, 30). Tämä toteutui myös näissä workshoppeissa, sillä keskustelimme kokemuksistamme ja tuotimme yhdessä niin sarjakuvia kuin runoutta-kin.

Havaitsin opinnäytetyötä tehdessäni nuorten selkeästi innostuneen useilla kerroilla tekemään suunnittelemani aktiviteetteja. Etenkin viimeisiä kertoja pitäessä nuoret osallistuivat aktiivisemmin niin keskusteluihin kuin aktiviteettien tekemiseen. Myös se, että nuoret keskittyivät kuuntelemaan minua ja saapuivat paikalle, vaikka tiesivät, että minä tulen pitämään lukuinnostus workshoppeja, kertoi minulle heidän kiinnostuksestaan edes jonkin verran lukemista kohtaan.

7.2 Kehittämistyön arviointi

Kehittämistyön alussa koin tulevan työn olevan suuri töinen ja huolestuin, etten saa nuoria innostumaan teemoista, joita olin suunnitellut tapaamiskerroillemme. Suunnittelin ensimmäistä kertaa paljon, koska halusin saada alkuun nuorilta pientä reflektiota siitä, mikä on heidän taustansa lukemiseen. Jokaisella kerralla pidin pienen reflektion heti alkuun edellisen kerran fiiliksestä ja johdattelin nuoria kyseisen kerran teemoihin pienillä kysymyksillä liittyen heidän kokemuksiinsa lukemisesta. Sain heidät osallistumaan mielestäni suhteellisen hyvin ryhmän valmentajien kanssa.

Kuitenkaan pitkäaikaisvaikutuksia on hankala saada tietää tämän kehittämistyön tuloksista, sillä tulokset ovat käytännössä ensimmäisen kerran julisteen, viimeisellä kerralla kerättyjen pohdintojen ja nuorten ajatusten varassa. Kuitenkin pienessä ajassa oli huomattavissa jo muutosta, joka antaa hyvää merkkiä siitä, että tällaisilla menetelmillä olisi mahdollista lisätä työpaja nuorten kiinnostusta lukemiseen. Monet aktiviteeteista oli mukavia tehdä yhdessä, mutta myös mahdollisia tehdä itsekseen. Näiden lukemiseen liittyvien aktiviteettien tekeminen voisi motivoida lukemaan sekä tuottamaan kirjallisia tuotoksia.

Vaikka loppupalautteessa sekä -keskusteluissa nuorten ajatukset lukemisesta ja lukuinnostuneisuudesta olivat pääosin positiivisia ja lukemisesta kiinnostuneita, on silti täysin mahdollista, että nuoret eivät ole vastanneet kysymyksiin todenmukaisesti niin kuin oikeasti asiasta ajattelisivat. Myös kynnys aloittaa lukemaan itsekseen kotona on kysymyksiin vastaamista suurempi.

Koen kuitenkin saavuttaneeni tavoitteitani ja sain nuoria innostumaan lukemisesta sekä suunnittelemani aktiviteeteista. Workshopeja oli kuitenkin haasteellista suunnitella etukäteen, sillä ryhmän keskisiä vuorovaikutussuhteita sekä heidän haluaan osallistua oli vaikea arvioida ennen heidän kohtaamistaan. Jos ryhmän olisi tuntenut entuudestaan, olisi tapaamisia ollut helpompaa suunnitella. Onneksi valitsemani kehittämisen toimenpide antoi mahdollisuu-

den kokeilemalla kehittää toimintaa kehittämisprosessin aikana. Onnistuin ensimmäisellä tapaamiskerralla saamaan käsitystä siitä, mikä on ryhmän jäsenten historia lukijoina ja minkä tyylinen lukeminen heitä voisi kiinnostaa.

Ryhmän valmentajien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella voi johtopäätöksenä myös pitää sitä, että nuorten työpajojen ryhmälle soveltuu myös hyvin lukuharrastuksen esittely ja tutustuminen, sillä se ei vaadi heiltä suuria ponnisteluja tai suurta itsensä pohdintaa. Lukeminen voi myös olla harrastus mitä nuoret ovat harrastaneet jo aiemmin, jolloin kynnys lukemisen maailmaan ei olisi niin suuri, mitä esimerkiksi johonkin liikunnalliseen harrastukseen voi olla.

Tälle kohderyhmälle tämän tyylliset workshopit olivat hyviä. Kyseessä oli kuitenkin matalan kynnyksen harrastus, jota on mukava harrastaa yksin tai muiden kanssa. Tapaamisissa oli pieni kynnys osallistua toimintaan, sillä en pyytänyt ryhmäläisiä kertomaan itsestään liikaa enkä painostanut heitä siirtymään muiden kanssa istumaan. Näin sain luotua ryhmäläisille rennon tunnelman ja samalla siirrettyä ajatukset vain lukemiseen. Tapaamiskerroista toinen, kolmas ja viides, eli sarjakuvat, Mielensäpahoittajan lukeminen sekä runojen tekeminen, herättivät erityisesti kohderyhmässä iloa ja naurua, joka kertoi onnistuneista aktiviteeteista. Itsetehdyt sarjakuvat ja kirjavalinnat olivat onnistuneita ja saivat nuoret nauramaan.

7.3 Kehittämisideat

Pidempi aika ja useammat tapaamiskerrat olisivat voineet vahvistaa toimintaa. Olisimme voineet keskittyä enemmän erilaisiin teoksiin ja erilaisiin kirjallisuustyyleihin. Pidempi aika olisi voinut mahdollistaa myös vierailun esimerkiksi kirjastossa, joka olisi voinut lisätä nuorten innostusta lukemiseen, sillä heillä olisi ollut keinot omatoimiseen kirjojen lainaamiseen sekä niiden etsimiseen kirjastoista.

Reflektioon näissä toiminnoissa voisi käyttää erilaisia menetelmiä, joilla voisi saada kattavampaa tulosta nuorten ajatuksista liittyen lukemiseen ja aiheisiin, joita käytiin läpi. Erityisesti itse kirjoitettavat reflektiot tai muut reflektioaktiviteetit voisivat syventää nuorten yhteyttä lukemiseen. Reflektiokeinot on valittava tarkasti kohderyhmää mieltien. Omalle kohderyhmälle nuorten keskeiset

pari- tai pienryhmäkeskustelut olisivat voineet tuottaa vaikeuksia, sillä kaikki ryhmän jäsenet eivät tunteneet toisiaan entuudestaan. Julkisesti omien ajatusten tuominen olisi voinut olla nuorille liian suuri kynnyks refleksoida omaa toimintaansa ja kokemuksiaan.

Nykyaikana tämän tyylisiin lukuinnostus workshopien sisältöön sopisi myös kriittisen lukutaidon oppiminen sekä medialukutaidon lisääminen. Kriittinen lukutaito on yhteiskunnassamme tärkeä taito, sillä virheellisen ja väärän tiedon leviäminen on yhteiskuntamme suuria ongelmia, jolloin väärän tiedon omaksumisella voi olla kauas kantoisia seurauksia (Torppa 2021). PISA-tutkimuksissa on huomattu lukemisen muuttuminen viime vuosina. Internet tarjoaa paljon reaaliaikaisia uutisia, joista nuoren täytyy osata lukea voivatko he luottaa uutisiin vai ei. (OECD 2021.)

Tämän tyyliset workshop tapaamiset voisivat toimia muidenkin kohderyhmien kanssa monissa eri toimintaympäristöissä. Esimerkiksi nuorisotiloilla tai koulu- nuorisotyössä tämänkaltaiset workshopit voisivat kannustaa nuoria lukemaan ja tuomaan heille uusia näkökulmia lukemisen maailmaan. Tämänkaltaiset toimintamenetelmät ovat helposti muokattavissa kohderyhmän tarpeisiin sekä kiinnostuksen kohteisiin.

LÄHTEET

Aaltonen, L.-S. 2019. ”Miks mä lukisin kirjaa?” Digitaalinen lukukokemus nuoren lukumotivaation herättäjänä, *Nuorisotutkimus, Vuosikerta*. 37, Nro 3–4, sivut 69-83. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10138/324481> [viitattu 21.3.2022].

Aluehallintovirasto. s.a. Nuorten työpajatoiminta. WWW-dokumentti. Saatavissa <https://avi.fi/tietoa-meista/tehtavamme/opetus-ja-kulttuuri/nuorisotoimi/nuorten-tyopajatoiminta> [viitattu 12.5.2022].

Hassi, L., Paju, S. & Maila, R. 2015. Kehitä kokeillen. Organisaation käsikirja. Tampere: Talentum Media Oy.

Helsingin yliopisto. 2021. Hankkeen kuvaus. Muuttuva lukijuus. Reading in Change. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://blogs.helsinki.fi/muuttuvalukijuus/hankkeen-kuvaus/> [viitattu 20.3.2023].

Herkman, J. & Vainikka, E. 2012b. Revoluutio vai evoluutio? Lukeminen sosiaalisen median aikakaudella. *Media & Viestintä* 35, 20-39. Julkaistu 1.10.2012. Saatavissa: <https://doi.org/10.23983/mv.62878> [viitattu 21.3.2022].

Herkman, J. & Vainikka, E. 2012a. Lukemisen tavat. Lukeminen sosiaalisen median aikakaudella. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66381/Lu-kemi_tavat_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 12.4.2022].

Hokkanen, L. 2015. Kun kirjat alkavat elää. Sosiaalisen kirjaston ideasta. Teoksessa Hokkanen, L. (toim.) *Sosiaalinen kirjasto*. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Hosseini, S. 2022. Oikein pitkä tie. *Helsingin Sanomat*. Verkkolehti. Päivitetty 2.1.2022. Saatavissa: <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000008442500.html> [viitattu 11.3.2022].

Hurme, H. & Virtanen, A. 2022. Suuntaa lukemiseen – kirjaimellisesti! *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13(2). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskuntamaaliskuu-2022/suuntaa-lukemiseen-kirjaimellisesti> [viitattu: 20.4.2022].

Into ry. 2021. Työpajatoiminta 2021 – infograafi. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.intory.fi/app/uploads/2022/06/TP_infograafi_2021.pdf [viitattu 24.4.2023].

Kananen, J. 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä: Juvenes Print.

Kielitoimiston sanakirja: workshop. 2023. Kotimaisten kielten keskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/workshop?searchMode=all> [viitattu 20.4.2023].

Kilpelänaho, N. 2018. Nuorten lukutaito heikkenee – eskapismia haetaan kirjojen sijasta nyt esimerkiksi peleistä. Moreenimedia. Verkkoartikkeli. 13.11.2018. Saatavissa: <https://www.tuni.fi/moreenimedia/2018/11/13/nuorten-lukutaito-heikkenee-eskapismia-haetaan-kirjojen-sijasta-nyt-esimerkiksi-peleista/> [viitattu 14.4.2022].

Knuttila, S., Niemi-Pynttari, R. & Tulonen, U. s.a. Tämä lukemisesta tiedetään. Lukulux-käsikirja. Saatavissa: <https://www.lukulux.fi/tama-lukemisesta-tiedetaan/> [viitattu 20.3.2023].

Kucer, S. & Silva, C. 2013. Teaching the Dimensions of Literacy. Routledge: New York.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Kurki, L. 2005. Sosiokulttuurinen innostaminen. Verkkoartikkeli. Pro Humanum. 12.9.2005. Saatavissa: <https://web.archive.org/web/20050912194943/http://www.prohumanum.fi/artikkelit/kurki.html> [viitattu 22.3.2023].

Laine, T. 2012. Lukemisen tutkimus kirjahistorian haasteena. Verkkoartikkeli. Helsingin yliopisto. Saatavissa: <https://journal.fi/tt/article/view/7315/5689?acceptCookies=1> [viitattu 12.4.2022].

Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492.

Lastenkirjainstituutti. s.a. Etsivää lukutaitotyötä. Verkkoartikkeli. Saatavissa: <https://lastenkirjainstituutti.fi/asiantuntijapalvelut/hankkeet/etsivaa-lukutaitotyota> [viitattu 21.4.2023].

Lukukeskus. 2020a. 10 faktaa lukemisesta 2020. Verkkoartikkeli. Lukukeskus. Päivitetty 05.2021. Saatavissa: <https://lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2020/> [viitattu 14.4.2022].

Lukukeskus. 2020b. Strategia 2020–2022 – Lukemalla parempi maailma. Lukukeskus. Saatavissa: <https://lukukeskus.fi/wp-content/uploads/2020/01/STRATEGIA-LUKUKESKUS-2020-2022.pdf> [viitattu 10.11.2022].

Lukukeskus. 2023. Lukukeskus nostaa eduskuntavaaliteemoissaan esiin lukutaitotyön ja lukemisen yhteiskunnallista merkitystä. Lukukeskus. 30.1.2023. Saatavilla: <https://lukukeskus.fi/news/lukukeskuksen-eduskuntavaaliteemat-2023/> [viitattu 30.1.2023].

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, 2020. Työpajatoiminta 2019. Valtakunnallisen työpajatoiminnan tiedonkeruun tulokset. Aluehallintovirastonjulkaisu 91/2020. PDF-dokumentti. 27.10.2022. Saatavissa: https://aviavustukset.fi/wp-content/uploads/2020/12/Tp_2019_raportti_2020_11_11.pdf [viitattu 26.1.2022].

Mikkeli. s.a. Nuorten työpajat. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://mikkeli.fi/palvelut/tyollisyyspalvelut/tyopajatoiminta/nuorten-tyopajat/> [viitattu 30.1.2023].

Nuorisolaki. 21.12.2016/1285.

Nuorisotilastot. 2021. Nuorten työpajat. Tilasto. Saatavissa: <https://nuorisotilastot.fi/217/visualisoinnit/nuorten-tyopajatoiminta/> [viitattu 30.1.2023].

OECD. 2021. 21st-Century Readers. Developing Literacy Skills in a Digital World. Organisation for Economic Co-operation and Development. WWW-dokumentti. Paris: OECD publishing. Saatavissa: https://read.oecd-ilibrary.org/education/21st-century-readers_a83d84cb-en#page4 [viitattu 14.3.2023].

Opetushallitus, 2021b. Kansallinen lukutaitostrategia 2030. Opas. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Kansallinen_lukutaitostrategia_2030.pdf [viitattu 20.4.2022].

Opetushallitus 2021a. Suomalaisten lukutaidon vahvistamiseksi etsitään ratkaisuja kansallisessa yhteistyössä. *Tiedote*. 16.11.2021. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2021/suomalaisten-lukutaidon-vahvistamiseksi-etsitaan-ratkaisuja-kansallisessa-yhteistyossa> [viitattu 21.3.2022].

OKM 2019. PISA 2018: Suomi lukutaidossa parhaiden joukossa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. *Tiedote*. 3.12.2019. Saatavissa: <https://okm.fi/-/pisa-2018-suomi-lukutaidossa-parhaiden-joukossa> [viitattu 15.3.2022]

Opetus- ja kulttuuriministeriö s.a. Nuorten työpajat ja etsivä nuorisotyö. Saatavilla: <https://okm.fi/tyopajat-ja-etsiva-nuorisotyö> [viitattu 24.2.2023]

Opetusministeriö. 2004. Nuorten työpajatoiminnan vakinaistaminen. Nuorten työpajaryhmän esitys. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:37. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80412/tr37.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 24.4.2023].

Puttonen, M. 2022. Miksi Pisa-ihme hiipui? *Helsingin Sanomat*. Verkkolehti. 1.11.2022. Saatavissa: <https://www.hs.fi/tiede/art-2000008861048.html> [viitattu 14.3.2023]

Poskela, J. ym. 2015. Kokeileva kehittäminen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, TEM-raportteja 67/2015. PDF-dokumentti. 4.11.2015. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74944/TEM-rap_67_2015_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 10.11.2022].

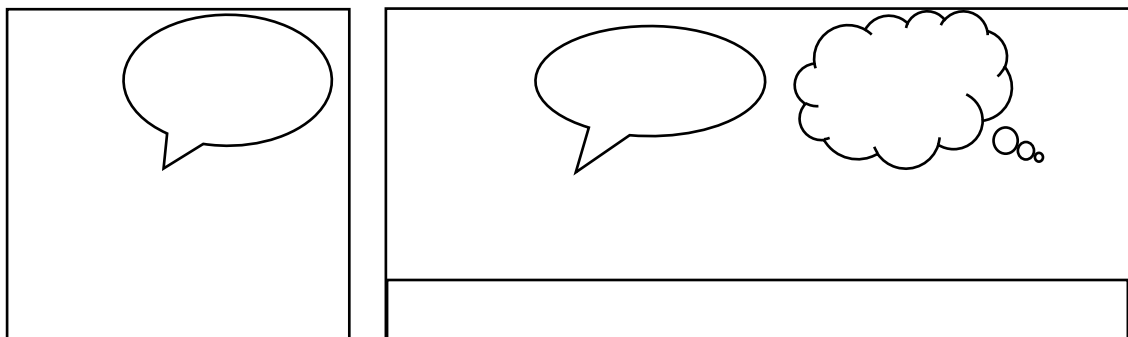
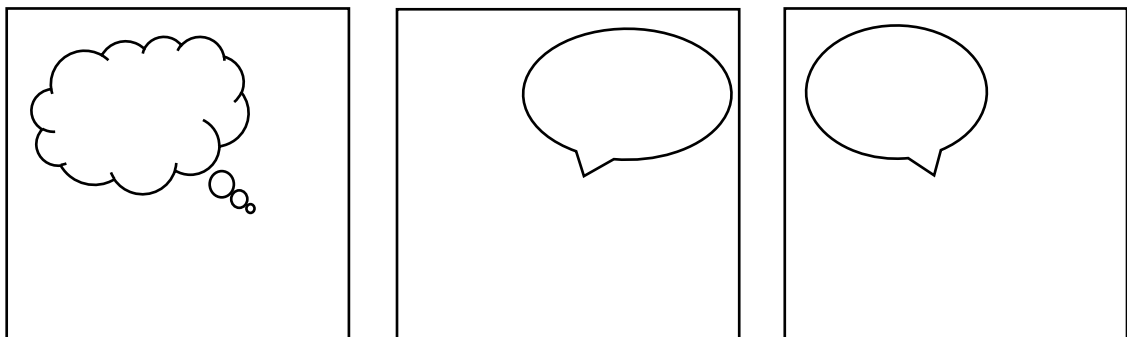
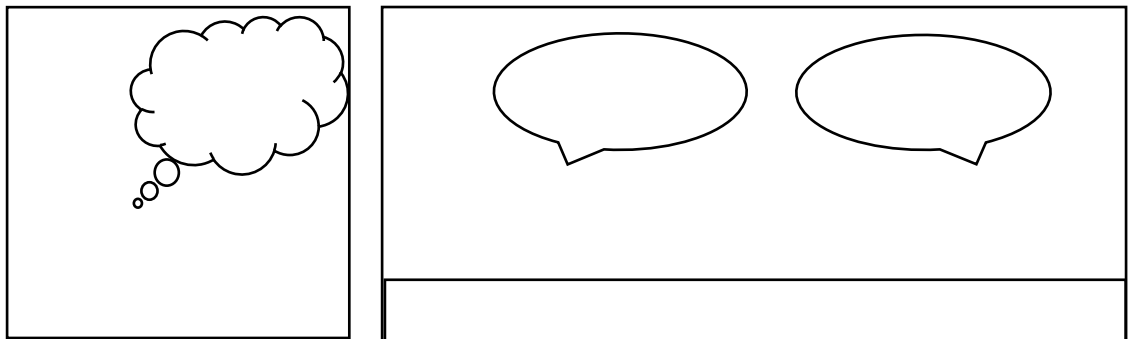
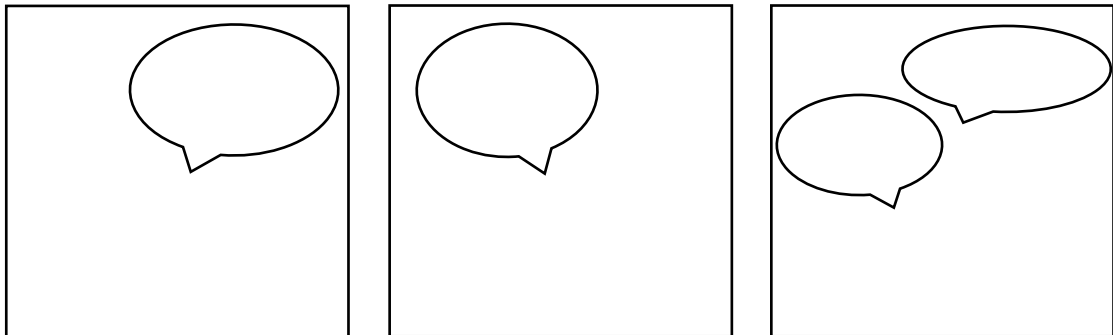
Riiali, M. 2022. Oppilaiden heikko lukutaito näkyy jo koulujen arjessa: ”Oppilaat kysyvät tavallisten sanojen merkitystä”. *Helsingin Sanomat*. Verkkolehti. Päivitetty 12.1.2022. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008515893.html> [viitattu 11.3.2022].

Saloviita, T. 2006. Yhteiskunnallinen oppiminen ja osallistava kasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sosiaalihuoltolaki. 30.12.2014/1301.

Torppa, M. 2021. Kriittinen lukutaito on kansalaistaito. Lukukeskus. 24.3.2021. Saatavilla: <https://lukukeskus.fi/news/kriittinen-lukutaito-on-kansalaistaito/> [viitattu 30.1.2023]

Westerlund, B. 2007. A workshop method that involves users talking, doing and making. In: proceedings of international conference on human-machine interaction, Human07, IEEE. Verkkojulkaisu. Saatavilla: <https://bowesterlund.se/publications/westerlund-human07.pdf> [viitattu 22.3.2023]

Elämäkerta

MINÄ LUKIJANA

Ennen luin _____
Tulevaisuudessa lukisin
mieluiten _____

Mieluisin
lukuinnostustapaamisista oli
minulle _____

koska _____

TIETOJA

Olen syntynyt _____
 Paikkakunnalla
nimeltään _____

Nyt vuonna 2022 asun

MINÄ PIDÄN

Tällä hetkellä minua
kiinnostaa _____

Harrastan tai vapaa-
ajalla mieluiten _____

MARRASKUUSSA 2022 MINUA KUVAILTIIIN

